

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності
052 Політологія
для здобувачів вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня

Вступне слово

Програма вступного іспиту до аспірантури за спеціальністю 052 «Політологія» розроблена в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з даної спеціальності та призначена особам, які здобули вищу освіту за ступенем магістра або спеціаліста, які мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей для оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, а також здатні провести власне наукове дослідження, результати якого матимуть наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Розроблена Програма вступного іспиту забезпечить можливість абітурієнтам продемонструвати фундаментальні знання предмета та об'єкта політичної науки як науково-дослідницької сфери, виявити достатнє знання класичних та сучасних політологічних концепцій та теорій, показати вміння комплексно аналізувати матеріал, продемонструвати розуміння політичних явищ та процесів, що є принципово важливим в пізнанні сутності сучасних політичних проблем та світового й глобального суспільного розвитку, виявити вміння вести академічну дискусію тощо. Вступники до аспірантури повинні добре орієнтуватися у проблемах політичної теорії, історії політичної думки, методології політичної науки, функціонування політичних інститутів, процесів, культури та ідеології, а також орієнтуватись у проблемах міжнародних відносин і зовнішньої політики держави. Вступник до аспірантури повинен продемонструвати знання закономірностей розвитку політичної теорії; методології, принципів і методів політичної науки; основних тенденцій розвитку політичних процесів; основних етапів розвитку світової політичної думки та історії політичної думки України; знання основних теорій, концепцій і доктрин; розуміння сучасного стану і перспектив розвитку політичної науки в Україні; основних шкіл та напрямків сучасної вітчизняної та зарубіжної політичної науки. Вступник до аспірантури повинен також продемонструвати здатність аналізувати проблеми з різних точок зору, методичну грамотність, сформованість комунікативно-навчальних і дослідницьких умінь.

Програма призначена для абітурієнтів, що мають намір вступити в аспірантуру за спеціальністю 052 Політологія.

Форми контролю та критерії оцінювання

Організування та проведення вступних випробувань до аспірантури здійснюється відповідно до Правил прийому до аспірантури Національного університету «Львівська політехніка» у відповідному році.

Вступний іспит зі спеціальності проводиться в усній формі за екзаменаційними білетами, кожний з яких складається з 3-х питань, згідно з окремим графіком, який затверджується Ректором Університету та оприлюднюється на інформаційному стенді відділу докторантури та аспірантури й офіційному веб-сайті Університету не пізніше, ніж за 3 дні до початку прийому документів.

Рівень знань, умінь і навичок вступників до аспірантури оцінюється балами відповідно до критеріїв оцінювання.

Оцінювання знань вступників відбувається за 100-бальною шкалою та національною шкалою. Загальна оцінка за вступне випробування складається із суми балів, виставлених за відповіді на кожне з питань екзаменаційного білету, з використанням еквівалента оцінки за національною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Критерії оцінювання:

- «відмінно» – досконале знання теоретичних, методологічних і практичних аспектів курсу з обраної спеціальності;
- «добре» – ґрунтовне знання основних питань та категорій курсу з політології та міжнародних політичних процесів;
- «задовільно» – знання ключових питань;
- «незадовільно» – незнання ключових питань з обраної спеціальності, невміння підкріплювати теоретичні знання прикладами з практики.

«Відмінно» (88-100 балів) виставляється вступникам, які показали вміння самостійно характеризувати основні закономірності державно-правових явищ та вільно оперувати категоріальним апаратом; вміння давати послідовні, чіткі й логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання; продемонстрували обізнаність з усіма поняттями, фактами, категоріями та термінами; аргументовано використовують їх для представлення власних суджень. Відповідь глибока, чітка, лаконічна та вичерпна, із демонстрацією всебічного знання та розуміння програмного матеріалу, із застосуванням аналітичного підходу та додаткового фактологічного і концептуального матеріалу, подано правильні визначення понять, обґрунтовано та здійснено порівняння різних підходів та інтерпретацій, наведено приклади, висновки – чітко сформульовані й добре обґрунтовані. *Для отримання оцінки «відмінно» відповідь має включати:* логічність викладення матеріалу; обґрунтування та аргументацію власної думки; знання категоріально-понятійного матеріалу; наявність фактичних даних та посилань на вітчизняний та зарубіжний досвід; аналітичне обґрунтування та логічність викладення фактів; обґрунтовані й аргументовані висновки, узагальнення й твердження; коректні та компетентні відповіді на поставлені додаткові запитання. *Максимальна оцінка* присвоюється, якщо здобувач у повному обсязі,

точно, послідовно та логічно викладає основний теоретико-методологічний та практичний матеріал. При цьому, на високому аналітичному рівні обґрунтовує й пояснює структуру власної відповіді, наводить приклади, надає обґрунтовані й аргументовані самостійні висновки й узагальнення; демонструє обізнаність із рекомендованою літературою та науковими джерелами; виявляє творчий підхід та креативність мислення при відповіді.

«Добре» (71-87 балів) виставляється за правильне і логічне відтворення матеріалу, розуміння основоположних теорій і фактів, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними з несуттєвими помилками; при відповіді демонструється вільне оперування понятійним апаратом, однак, з окремими неточностями; має місце недостатня аргументація при оцінці фактів, процесів, явищ.

«Задовільно» (50-70 бали) виставляється за знання, які продемонстровані в неповному обсязі. Знання – фрагментарні. Теоретичні та фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Вступник недостатньо обізнаний з матеріалом джерел та не може критично оцінити наукові факти, явища, ідеї. Відповідь засвідчує достатнє розуміння студентом матеріалу, але й нездатність його системно побудувати, надати та обґрунтувати власну думку; відповідь поверхнева, без переконливих прикладів, непослідовна, має помилки та неточності.

«Незадовільно» (1-49 балів) виставляється за неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. Літературу з навчальної дисципліни вступник не знає, її понятійно-категоріальним апаратом не володіє. Відповідь засвідчує вкрай низький рівень володіння програмним матеріалом.

Кількість оціночних балів *знижується на 20%* у разі, якщо здобувач знає матеріал, грамотно і за суттю його викладає, але припускає незначні неточності в доказах, трактуванні понять та категорій, при цьому здобувач повинен володіти необхідними вміннями та навичками для логічного аналізу. Кількість балів *знижується на 50%* за умови знання здобувачем лише основного програмного матеріалу, допускається неточностей, недостатньо чітких формулювань, непослідовності у відповідях, не дає відповідей на частину поставлених запитань. Кількість балів *зменшується на 80%*, якщо здобувач не знає значної частини програмного матеріалу, припускає принципові помилки в доказах, трактуванні понять та категорій, не володіє основними вміннями та навичками при відповіді, не в змозі відповісти на додаткові та контрольні запитання.

Виконання завдань вступного іспиту зі спеціальності 052 «Політологія» передбачає необхідність неухильного дотримання норм та правил академічної доброчесності відповідно до Положення про академічну доброчесність у Національному університеті «Львівська політехніка». За порушення зазначених норм та правил вступники в аспірантуру притягаються до відповідальності згідно вимог чинного законодавства.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

ПОЛІТИКА І НАУКА ПРО ПОЛІТИКУ

Політична наука. Політологія як наука і навчальна дисципліна. Об'єкт та предмет політології. Структура політології, її зв'язок з іншими науками. Зародження і розвиток політичної думки в історії людства. Ставлення до політики як науки в різні епохи та у різних країнах. Закономірність появи політології в системі суспільствознавства: зв'язок з іншими науками й своєрідність предмета. Функції та методи політології. Методологія політичної науки. Методологічні принципи. Наукові підходи. Загальні методи дослідження. Спеціальні методи дослідження в політології. Методи вивчення політології: діалектичний, системний, порівняльний, біхевіралістичний, діяльнісний, дослідницький. Функції політології: пізнавальна, світоглядна, прикладна, прогностична. Національні політологічні школи. Представники національних (американської, англійської, німецької, французької, польської) шкіл та їх основні ідеї. Політична наука в незалежній Україні. Особливості запровадження політології в навчальних закладах України. Структура політичної науки в Україні: профільні відділи у науково-дослідних інститутах, кафедри у вищих навчальних закладах, аналітичні центри.

Політика як суспільне явище. Поняття політики. Феномен політики: зміст, структура, функції й ресурси політики як соціального інституту. Теоретичні підходи до розуміння політики. Системотворчі фактори політики: політичні інтереси, політична свідомість, політичні дії, політичні відносини, політичні інститути, громадянське життя суспільства.

Закономірності процесу політизації суспільства. Роль політики в житті суспільства. Взаємовідносини між політикою та іншими організаційними і регулятивними системами суспільства. Співвідношення політики та економіки. Проблема співвідношення політики та культури. Політика і право. Політика та ідеологія. Політика та релігія. Політика і мораль. Об'єктивовані форми політики та влади.

Суб'єкти політики: суть, класифікація та форми взаємодії. Суб'єкт політики: зміст поняття. Класифікація суб'єктів політики. Форми й механізми взаємодії політичних суб'єктів.

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

Становлення та розвиток політичної думки в історії людської цивілізації. Зародження та розвиток політичних учень в епоху стародавнього світу та середніх віків. Зародження й основні етапи розвитку політичного життя. Основні тенденції в історії розвитку політичних вчень. Держава і право у Стародавніх Єгипті, Ізраїлі, Індії та Шумері. Політична думка Стародавнього Сходу (Конфуцій, Лао Цзи). Становлення Західної версії політики (Платон, Аристотель, Цицерон). Поняття "реальної" та "ідеальної" держави у філософії Платона. Аристотель про політику, право та державу. Середньовічне бачення політики у творах Томи Аквінського, Аврелія Августина, Марсилія Падуанського, Ніколо Макіавеллі. Розвиток політичних учень в епоху нового часу. Наука про політику в період зародження і розвитку буржуазного суспільства. Роль теорій природного права і суспільної угоди в обґрунтуванні соціально-політичних вчень епохи. Політико-правові доктрини Томаса Гоббса, Джона Локка, Шарля Луї Монтеск'є, Жан Жака Руссо, Томаса Джефферсона. Зародження і розвиток основних ідеологічних концепцій. Лібералізм, консерватизм, соціалізм,

комунізм. Позитивізм Огюста Конта. Розвиток політичної думки в сучасний період. Зародження сучасної політичної науки. Теорії політичного елітизму (Вільфредо Паретто, Гаetano Моска, Роберт Міхельс). Макс Вебер і його внесок у розвиток політичної науки. Подальше поглиблення і розвиток політичної науки Г. Лассуелом, Ч. Меріамом, Т. Парсонсом, Е. Фроммом, Г. Алмондом, С. Вербою, Д. Ротшильдом, Збігневом Бжезинським, Е. Смітом.

Розвиток політичної думки в Україні. *Суспільно-політичний устрій та політична думка Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (IX–XIV ст.).* Джерела. Літописні зводи. «Руська правда»; «Поучення дітям»; «Слово про закон і благодать». Політичні діячі: Володимир Великий; Ярослав Мудрий; Володимир Мономах; Данило Галицький. Релігійна традиція в політичній думці.

Ідеї держави та суспільних відносин України у період XV – XVIII ст. Вплив ідей Відродження і гуманізму на формування української політичної думки. Релігійна реформа і політичний світогляд. Формування ідей державності в умовах Визвольної війни середини XVII ст. Ю. Дрогобич, С. Оріховський, К. Острозький, І. Потій, І. Вишенський, М. Смотрицький, П. Могила, І. Виговський, Ю. Немирич. Розвиток української політичної думки в умовах згасання постійного політичного життя Гетьманщини. І. Мазепа, П. Орлик, С. Яворський, Ф. Прокопович, Г. Полетика, «Історія Русів»,

Політичні ідеї першої половини XIX ст. Кирило-Мефодіївське товариство. Суспільно-політична ситуація в Україні на рубежі століть. Східноукраїнська традиція козацького романтизму. В. Лукашевич, І. Котляревський, М. Гоголь. Початки національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця», Василь Подолинський «Слов престоноги». Діяльність «Головної Руської Ради» і формування ідей політичного самоврядування. Діяльність Кирило-Мефодіївське товариство. Програмні документи. Т. Шевченко, П. Куліш. Конституційний проект. В. Андрузького. Громадівський рух. М. Драгоманов. Ідеї монархізму і національного радикалізму. Кристалізація самостійницьких ідей. М. Міхновський. Ф. Ярошевський, М. Грушевський. Роль української соціал-демократії у формуванні консервативних ідей. В. Винниченко, С. Петлюра. Д. Донцов. Класичний консерватизм, В. Липинський, А. Шептицький. Радикалізація суспільно-політичної думки у 20-30-х рр. XX століття.

Українська політична думка другої половини XX століття. Десталінізація і початок формування дисидентського руху. Л. Луцяненко, В. Чорновіл, В. Мороз, В. Стус. Різні течії дисидентського руху. Утворення Української групи виконання Гельсінських умов. Перебудова. Гласність. Народний рух за перебудову. Вибори на альтернативній основі і Декларація про державний суверенітет. Проголошення незалежності України. Конституція України. Ідеї правової держави і громадянського суспільства. Активізація суспільно-політичного життя в Україні з II половини 80-х років. Розвиток демократії і політичного плюралізму. Українська політична думка в умовах формування самостійної держави. *Специфіка розвитку української політичної думки в 90-х роках XX – початку XXI століття.*

ПОЛІТИЧНА ВЛАДА

Влада як суспільне явище; зміст і сучасна концептуалізація. Основні підходи до розуміння понять «суспільна влада», «політична влада», «державна влада». Політична влада як специфічний суспільно-політичний феномен (М.Крозьє). Особливості тлумачення феномену влади в політології. Погляди на владу М.Фуко та Б.Скіннера.

Теологічна версія походження влади. Розуміння феномену влади в поглядах Т.Парсонса. Влада як особливий різновид насильства. Визначення феномену політичної влади М.Вебером. Місце та вплив ЗМІ й інформаційних технологій на владу (О.Тоффлер, У.Роджерс). Структура відносин влади. Структурні компоненти влади: агенти, ресурси, інституційно-інструментальні засоби взаємовідносин тощо. Процес володарювання та його фази: вольова й силова. Джерела та ресурси політичної влади. Сила, авторитет та примус у структурі влади. Політична влада: форми та типи. Форми влади за Арістотелем. Типи влади за Б.Гаврилишиним.

Легітимність політичної влади. Проблема легітимності влади як центральний елемент структури владних відносин. Легітимність та легальність влади: особливості співвідношення понять. Поняття «панування» в розумінні М.Вебера. Типи легітимності влади (М.Вебер, Д.Істон). Орієнтація влади на суспільну думку (С.М.Ліпсет). Типологія легітимності за М.Вебером: традиційний, харизматичний, легальний (раціонально-правовий). Типологія легітимності політичної влади Д.Хелда. Криза легітимності: її прояви та шляхи подолання. Способи легітимації влади в Україні. Особливість реалізації принципу поділу влади в Україні. Напрямки демократизації влади в Україні та її залежність від зовнішніх факторів.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

Політична система суспільства. Сутність, структура та функції політичної системи. Моделі політичних систем (Моделі Д. Істона, Г.Алмонда, К. Дойча). Структурні рівні політичної системи: інституціональний, процесуальний та інтеракціоністський. Функції політичної системи в суспільстві: владно-політична, національної інтеграції, стабілізації соціально-політичного життя, суспільно-політичної модернізації, управління й права. Типологія політичних систем та їх особливості. Класифікація політичних систем Г.Арона та У.Ростоу. Основні категорії політичних систем: англо-американська, європейська континентальна, доіндустріальна/частково індустріальна, тоталітарна. Демократичні, недемократичні, авторитарні та тоталітарні політичні системи. Особливості модернізації політичних систем перехідного типу. Політична система України: процес становлення, нормативно-правові ознаки, тенденції трансформації й особливості реформування.

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

Політичний процес: суть та типологія. Сутність та особливості політичного процесу як категорії політичної науки. Політичний процес як центральна категорія політичної науки. Категорія «політичний процес» й особливості її трактування. Поліваріантні підходи до сутності політичних процесів: процесуальний підхід ототожнення політичних явищ з політикою (Р.Доуз), функціонування політичних систем (Т.Парсонс), діяльність політичних інститутів (Д.Істон), динаміка взаємодії соціальних втрат з підвищенням статусів індивідів (Р.Дарендорф, П.Сорокін), поведінкових реакцій (Ч.Мерріам), комунікативний дискурс (Г.Лассуел). Категорія «суспільне життя». Особливості політичних процесів в країнах світу. Різновиди політичних процесів за А.Соловйовим: базові й периферійні процеси. Типологія політичних процесів. Зміст політичних процесів: внутрішньополітичні та зовнішньополітичні (міжнародні). Ескалація політичних процесів та їх очевидність та прихованість (латентність). Відкритість, закритість, еволюційність та трансформаційність політичних процесів. Поняття «політичного розвитку», «політичних змін» й «політичних ризиків» у політичних процесах. Теоретико-

методологічні підходи та парадигми політичних процесів: парадигма травм (Н.Смелзер, П.Штомпка), парадигма політичних змін, парадигма системної трансформації, парадигма цивілізаційного прогресу через проблему кризи (О.Тоффлер, О.Шпенглер, Дж.Холтон), теорія глобального консенсусу (П.Бурдьє, Д.Розенау). Соціальні кризи та їх чинники. Особливості та складність системних трансформацій. Системна трансформація в Україні. Специфіка, особливості й закономірності системної трансформації в Україні. Складнощі у визначенні модернізаційної моделі українських трансформаційних процесів. Рівні та наслідки системної трансформації. Роль громадської думки в трансформаційних процесах.

Політична діяльність та політичні технології. Рівні, напрями та форми політичної діяльності. Поняття та різновиди політичних технологій. Технології прийняття та впровадження політичних рішень.

ОСОБИСТІТЬ У ПОЛІТИЦІ

Особистість як первинний суб'єкт та об'єкт політики. Поняття: «особистість», «суб'єкт», «об'єкт», «актор», «агент». Генеза поглядів на проблему особистості як первинного елемента політики від Стародавнього світу до сучасності. Особа як суб'єкт політики. Політична соціалізація (Ф.Гіддингс, Г.Тард): суть, етапи, агенти та моделі. Ресоціалізація. Функції соціалізації: спадкоємності та стабілізації. Процес формування політичних якостей людини. Феномен політичної участі та політичної поведінки. Поняття «політична участь». Види мотивації особистості у політичному житті: компенсаційний мотив, корисливий мотив, безкорисливий мотив. Форми політичної участі. Класифікація типів участі особистості в політиці М.Вебера, Є.В'ятра. Різновиди прямої політичної участі у сучасній демократичній практиці. Причини та види політичної бездіяльності. Види мотивації особистості у політичному житті: компенсаційний мотив, корисливий мотив, безкорисливий мотив.

ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ТА ПОЛІТИЧНІ ЕЛІТИ

Інститут політичного лідерства. Політичний лідер як поняття та соціальне явище. Сутність, природа та функції політичного лідерства. Основні теорії, типи і стилі політичного лідерства. Роль політичних лідерів і політичної еліти в історії людства. Основні теорії політичного лідерства: теорія рис (Е.Богардус, Ю.Дженнінгс), ситуаційна теорія (В.Даль, Т.Хілтон), психологічна теорія (З.Фрейд, Е.Фромм). Типологія та стилі політичного лідерства. Типи політичних лідерів. Типологія політичного лідерства М.Вебера: традиційне, раціонально-легальне, харизматичне. Специфіка харизматичного типу лідерства. Стилі політичного лідерства: авторитарне та демократичне. Типологія політичного лідерства М.Херманн. Механізми політичного лідерства.

Політичні еліти. Сутність, поняття, основні теорії політичної еліти, її структура і функції. Характерні риси політичної еліти. Внесок Сореля у поняття «еліта». Ідеї елітаризму Г.Москі, В.Парето, Р.Міхельса. Циркуляція еліт як соціальне явище. Концепції еліт. Концепції еліт: ціннісні, теорія демократичного елітаризму, концепція плюралізму еліт, ліволіберальні концепції еліт. Типологія політичних еліт. Правляча та опозиційна політичні еліти. Типологія політичної еліти за її впливом: спадкова, ціннісна, владна, функціональна. Відкрита та закрита еліта. Вища і середня еліта. Поняття «рекрутування еліти» та її характеристика: система гільдій й антрепренерська система. Рекрутування та циркуляція політичної еліти. Політична

еліта посткомуністичних суспільств. Проблеми формування політичної еліти в Україні.

ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ

Політична ідеологія: сутність і походження. Роль ідеології у політиці. Анархізм. Консерватизм і неоконсерватизм. Лібералізм і неолібералізм. Соціалізм, соціал-демократія, комунізм. Націоналізм. Фашизм і неофашизм. Християнська демократія. Популізм. Екстремізм. Посткласичні політичні ідеології: (глобалізм, лібертаризм, комунітаризм, «нові права», фемінізм, лівий радикалізм, релігійний фундаменталізм, правий екстремізм, екологізм, альтерглобалізм, трансгуманізм).

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА

Політична культура. Зміст і структура політичної культури. Місце, роль і значення культури в політиці. Соціологічні та політологічні підходи до проблеми політичної культури. Визначення політичної культури. Три рівні політичної культури (М.Кубаєвський): гносеологічний, аксіологічний та практичний. Елементи змісту поняття «політична культура»: свобода, державність, гуманізм, справедливість, захист інтересів. Поняття «національна ідентичність» як складова політичної культури. Процеси, операції та ознаки політичної культури. Поняття «суспільства», «суспільної групи», «особистості» в політичній культурі. Типи, види та функції політичної культури. Типи політичної культури за Г.Алмондом та С.Вербою: патріархальна, підданська, активістська. Поняття «змішаних типів політичної культури». Типології політичної культури за рівнем дії, масштабом дії та орієнтації дії політичної культури. Політичні субкультури: регіональні, соціоекономічні, етнолінгвістичні, релігійні, вікові. Види та функції політичної культури: пізнавальна, інтегративна, комунікативна, реалізації інтересів, регулятивна, виховна та прогностична. Процеси й засоби формування політичної культури. Політична культура сучасної України. Особливості формування політичної культури, свідомості, самосвідомості України. Характер та тенденції змін й трансформацією політичної культури за традицією та ідеологічною спрямованістю. Ментальності та регіональні політичні культури українського суспільства.

СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ І ПОЛІТИКА.

Соціальна стратифікація і політика. Теорії соціальної стратифікації. Груповий рівень політики. Місце соціальної структури в політичній системі суспільства, її риси та характер. Поняття та теорії «соціальної стратифікації». Рівні соціальної стратифікації: нижчий, середній та вищий. Підходи Е.Гідденса та П.Сорокіна до соціальної стратифікації. Середній клас як соціальний феномен та ознака стабільності політичної системи. Соціальна верства та підходи до поняття «клас». Різноманіття систем стратифікації в історії людства: рабовласницька, кастова, станова й класова. Історичні форми соціальної стратифікації (Е.Дюргейм, Е.Гідденс, К.Маркс, М.Вебер). Теорія стратифікації М.Вебера та роль суб'єктивних й об'єктивних факторів стратифікації. Теорія стратифікації П.Сорокіна. Теорія стратифікації П.Бурдьє – поняття та феномен «габітусу». Соціальні процеси в Україні та вплив соціальної стратифікації на політичне життя. Напрями трансформації українського суспільства й феномен «соціальної деформації». Політична роль середнього класу й його становлення в Україні. Державні програми з

формування середнього класу в Україні: причини та наслідки повільного темпу реформ.

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ПАРТІЙНІ СИСТЕМИ

Групи інтересів і політичні партії. Групи тиску й суспільно-політичні рухи. Внесок теорії А.Бентлі у політологію щодо поняття, типології й характеристик «груп тиску». Типологія й специфічні риси груп інтересів. Особливості, предмет, мета впливу й засоби впливу груп інтересів у процес прийняття політичних рішень. Типологія груп інтересів в залежності від їх стратегічної орієнтації. Соціальна база політичних рухів. Типологія політичних рухів Я.Щепанського: реформаторські й революційні рухи. Походження і сутність політичних партій.

Політичні партії як вторинні суб'єкти політики. Поняття «партія» й «політична партія». Суть та історичні передумови виникнення політичних партій. Етапи розвитку політичних партій. Структура сучасних політичних партій. Ознаки та функції політичних партій. Функції партій у демократичних та недемократичних державах. Функції політичних партій за Т.Меркелом. Функції політичних партій з точки зору політології: представництво інтересів, соціальної інтеграції, політичної соціалізації, ідеологічна функція, отримання та удержання влади, політичного рекрутування, розробки політики та реалізації політичного курсу. Головні напрямки діяльності партій, їх зміст та специфіка. Відмінності політичної партії від політичних рухів. Парадигми політичних партій.

Типологія політичних партій. Основні підходи до типології політичних партій. Парадигми політичних партій й їх типологія та структура за М.Дюверже. Типологія політичних партій за місцем у спектрі політичних сил. Парламентські та урядові партії. Розвиток української багатопартійності .

Політичні рухи: суть, різновиди, етапи розвитку. Відмінності політичної партії від політичних рухів. Соціальна база політичних рухів. Типологія політичних рухів Я.Щепанського: реформаторські й революційні рухи.

Партійні системи. Суть та типологія партійних систем. Особливості та різновиди альтернативних партійних систем. Неальтернативні партійні системи та їхні особливості. Становлення та Особливості партійної системи в Україні..

ВИБОРИ І ВИБОРЧІ СИСТЕМИ

Інститут демократичних виборів. Інститут виборів: суть, різновиди та суспільні функції. Класифікація виборів. Демократичні принципи виборів.

Виборча система як механізм формування влади. Суть та основні різновиди виборчих систем. Переваги та недоліки основних виборчих систем. Взаємозв'язок форм правління, партійних та виборчих систем. Еволюція виборчої системи в Україні. Проблема вибору оптимальної моделі виборчої системи для України.

Виборчі технології. Виборчі технології як можливість регулювання електоральної поведінки. Типи виборчих технологій. Застосування виборчих технологій в Україні.

ДЕРЖАВА ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Держава як політична форма організації суспільства. Держава як головний елемент політичної системи. Місце держави в політичній системі суспільства. Ознаки та засади функціонування держави. Сутність та теорії походження держави. Ознаки та функції держави.

Форма держави: сутність, складові. Еволюція поняття форма держави.

Форма державного правління: сутність та різновиди. Монархія як форма правління. Республіка як форма правління.

Державно-територіальний устрій: сутність та різновиди. Простий державний устрій: природа і характеристики. Складні форми державного устрою: спільні риси і різновиди.

Правова держава: сутність, засади і принципи побудови. Правова держава в Україні: реалії та перспективи розвитку. Соціальна держава і правова держава.

Громадянське суспільство: змістовне наповнення, структура, принципи. Умови формування глобального громадянського суспільства. Співвідношення правової держави і громадянського суспільства. Громадянське суспільство в Україні: особливості еволюції, сучасний стан та перспективи розвитку.

ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ

Сутність поняття «політичний режим» та теоретичні підходи щодо визначення й типології політичних режимів. Особливості функціонування політичних режимів

Теоретичні засади демократії. Античне й сучасне розуміння демократії та історична еволюція уявлень про демократію. «Афінська демократія». Політичні принципи демократії. Сучасні концепції демократії. Демократія як політичний режим та його головні ознаки. Дослідження моделей демократії А. Лейпхарта. Теорія поліархії Р. Даля. Делегативна демократія О'Доннелла. Пряма та представницька форми демократії.

Тоталітаризм – політичний феномен ХХ століття. Фашизм і комунізм як різновиди тоталітаризму у ХХ столітті. Основні ознаки тоталітарного режиму.

Авторитарний політичний режим та різноманітність його форм. Авторитаризм як недемократичний політичний режим: сутність, особливості, ознаки та відмінність від тоталітаризму. Різновиди авторитарних політичних режимів та різноманітність форм функціонування авторитаризму. Проблема утримання влади в авторитарному політичному режимі.

Гібридні політичні режими у сучасних процесах політичної трансформації.

Специфічність функціонування політичного режиму України: трансформація від тоталітарного до демократичного й нормативно-правове декларування демократичного політичного режиму. Практика демократії в Україні.

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Процес становлення Української незалежної держави.

Конституційні засади розбудови системи державного правління в Україні. Структура та повноваження Верховної Ради. Конституційний статус Президента України. Кабінет Міністрів: процедура формування та повноваження. Судова влада. Структура та повноваження Конституційного Суду України. Напрями реформування системи судоустрою України. Система стримувань і противаг у структурі «владної горизонталі».

Особливості системи місцевого самоврядування в Україні. Місцеве самоврядування: поняття суть та наукові підходи. Історичні та сучасні концепції місцевого самоврядування. Взаємозв'язок явищ місцевого самоврядування, локальної демократії та громадянського суспільства. Історія розвитку місцевого самоврядування в Україні (з найдавніших часів до сьогодні). Представницькі

інститути місцевого самоврядування: системи виборів та повноваження. Основні види виконавчих структур місцевого самоврядування їх функції. Форми участі громадян у місцевому самоврядуванні. Структура місцевого самоврядування в Україні. Принципи та напрями реформування місцевого самоврядування. Проблеми децентралізації влади в Україні.

ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ

Значення конфліктів в суспільстві та їх місце в політичному житті. Визначення категорії «конфлікт». Проекти подолання конфліктів: версії утопістів та марксистів. Консенсус як результат подолання конфлікту. Згода на поступки як складова конфлікту. Об'єктивні та суб'єктивні фактори конфліктів. Позитивні та негативні функції конфліктів. Різновиди конфліктів: за масштабом (локальні, міждержавні, глобальні), за сферою (економічні, національні й політичні), за характером (неантагоністичні й антагоністичні), за психологією (концепція М.Дейча: справжній, випадковий, зміщений, неправильно прописаний, латентний, неправдивий конфлікти). Етапи конфліктів, методи їх вирішення та врегулювання. Динаміка конфліктів й зміст конфліктних ситуацій: предконфліктна ситуація, початок конфлікту, загострення конфлікту, подолання конфлікту. Методи вирішення конфліктів: відкладання, посередництва й переговорів. Особливості конфліктів в Україні. Особливості української «безконфліктності». Конфлікти у виборчій сфері. Конфлікти в міжнаціональній сфері. Конфлікти в політичній сфері. Конфлікти у глобальних, міжнародних відносинах.

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.

Міжнародні відносини та зовнішня політика держави: сутність та види. Зовнішня політика держави на національний інтерес. Міжнародні відносини: сутність, види, принципи та суб'єкти. Поняття “міжнародні відносини”. Співвідношення понять “міжнародні відносини”, “міжнародна політика”, “світова політика”, “зовнішня політика”. Міжнародні відносини як предмет теорії міжнародних відносин. Специфіка міжнародних відносин, їх генеза. Чинники формування міжнародних відносин. Ознаки міжнародних відносин та міжнародного середовища Основні поняття та категорії теорії міжнародних відносин. Поняття “інтересу” в міжнародних відносинах. Типологія інтересів в міжнародних відносинах, їх ієрархія. Взаємозв'язок між потребами, інтересами та цілями в міжнародних відносинах. Засоби досягнення цілей в міжнародних відносинах. Сила та переговори як основні засоби міжнародної політики. Фактори «сили» в міжнародній політиці.

Принципи та суб'єкти міжнародних відносин. Закономірності та принципи міжнародних відносин. Поняття “суб'єкта міжнародних відносин”. Зміст понять “суб'єкт міжнародних відносин”, “суб'єкт міжнародного права”, “актор”, “учасник”, “сторона”. Ознаки суб'єктності в міжнародних відносинах. Типологія суб'єктів міжнародних відносин. Держава як головний суб'єкт міжнародних відносин. Недержавні суб'єкти міжнародних відносин. Проблема пріоритетності суб'єктів. Співвідношення і взаємодія основних суб'єктів міжнародних відносин.

Міжнародні конфлікти: суть, причини та способи врегулювання. Поняття міжнародного та міждержавного конфлікту як форми взаємодії між суб'єктами міжнародних відносин. Особливості міжнародних конфліктів як різновидів суспільних конфліктів. Причини та передумови міжнародних конфліктів. Типи та прояви міжнародних конфліктів. Особливості сучасних міжнародних конфліктів.

Функції міжнародних конфліктів. Способи врегулювання міжнародних конфліктів. Роль сили в процесах регулювання міжнародних конфліктів (теорія “примушування до миру”). Переговори в умовах міжнародних конфліктів. Посередництво в міжнародних конфліктах. Роль ООН, НАТО, ОБСЄ, ЄС інших міжнародних організацій у врегулюванні міжнародних конфліктів. Миротворча діяльність.

Міжнародні системи. Міжнародна система як один з рівнів аналізу міжнародних відносин. Поняття системи міжнародних відносин, її елементи, чинники становлення та специфіка. Середовище міжнародної системи, його особливості. Р.Арон про структурні характеристики міжнародної системи: полярність, ієрархічність, гетерогенність та ін. Регіональні підсистеми. Глобальна міжнародна система. Типологія міжнародних систем. Основні підходи та критерії класифікації міжнародних систем. Баланс сил як вияв динамічної рівноваги та чинник саморегуляції в міжнародній системі. Теорії балансу сил. Міжнародне право та мораль як чинники свідомого регулювання міжнародних відносин. Основні принципи міжнародного права. Міжнародний режим та міжнародний порядок як вияви системності та впорядкованості міжнародних відносин. Теорії міжнародного порядку.

Україна як суб'єкт міжнародних відносин. Україна в системі міжнародних відносин. Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин. Основні засади зовнішньої політики України. Головні сфери зовнішньополітичної діяльності України.

Європейська та євроатлантична інтеграція України

Російсько-українська війна: причини, особливості та наслідки.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ В АСПІРАНТУРУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ: 052 – «ПОЛІТОЛОГІЯ»

1. Основні етапи розвитку світової політичної думки, їх характеристика.
2. Формування політичних вчень. Основні причини виникнення політичних вчень.
3. Особливості зародження політичної думки Єгипту та Вавілону.
4. Вчення буддизму як однієї із суспільно-політичних течій Стародавньої Індії.
5. Характеристика основних політико-правових напрямів Стародавнього Китаю.
6. Конфуціанство. Його основні риси.
7. Основні періоди розвитку політико-правових вчень в Греції та їх ідейний зміст.
8. Сутність політичних поглядів Сократа. Сократ про основні форми правління.
9. "Держава" Платона. Платон про проблему справедливості та теологічне підґрунтя платонівської концепції ідеальної держави.
10. Розвиток та зміст держави в концепції Арістотеля. Політичні ідеї Арістотелем.
11. Основні напрямки політико-правової думки в Стародавньому Римі.
12. Особливості ранніх релігійно-політичних доктрин.
13. Особливості політичних поглядів св. Августина у праці «Про Град Божий».
14. Політичні ідеї періоду Середньовіччя.
15. Мета та основні функції світського правителя у поглядах Томи Аквінського.
16. Проблеми раціоналізму в політичних теоріях Нового часу європейської історії.
17. Проблеми ірраціоналізму в політичних теоріях Нового часу європейської історії.
18. Синкретизм раціоналізму та ірраціоналізму в політичній доктрині Н.Макіавеллі.

19. Раціональні основи політики та влади у Ф.Бекона.
20. Раціонально-ірраціональна сутність абсолютистської держави у політичній доктрині ліберального спрямування Т.Гоббса.
21. Раціоналізм морально-політичної доктрини влади Дж.Локка.
22. Просвітницька концепція сутності свободи громадянського суспільства у Ш.Л.Монтеск'є.
23. Ірраціонально-раціоналістичні основи у політико-договірній концепції влади Ж.Ж.Руссо.
24. Категоричний імператив як раціональна підстава права влади та держави у політичній доктрині І.Канта.
25. Раціональна сутність держави буржуазного типу у філософсько-політичній теорії Г.В.Гегеля.
26. Ірраціональні основи теорії соціально-політичного утопізму.
27. Сутність трансформативного ірраціоналізму в політичній теорії марксизму.
28. Логіка формування держави, права, влади у І.Канта.
29. Логіка формування держави, права, влади у Г.В.Гегеля.
30. Логіка формування держави, права, влади у Т.Гоббса.
31. Логіка формування держави, права, влади у Дж.Локка.
32. Теорія суспільного договору у просвітників.
33. Суть політичної теорії природних прав у новоевропейській історії.
34. Критерії правової держави у І.Канта та Г.В.Гегеля.
35. Проблеми людини в політичних теоріях Нового часу.
36. Специфіка теорії у контексті політичних вчень. Підходи до визначення політичної теорії
37. Співвідношення методу та методології у політичній науці. Теоретико-методологічна еволюція політичної науки у ХХ-ХХІ ст.
38. Концептуалізація розмежування понять policy, politics та політичного.
39. Політична наука у США: особливості та специфіка
40. Континентально-європейська політична наука: особливості та специфіка.
41. Політична думка Київської Русі.
42. Українська політична думка часів Хмельниччини та Руїни.
43. Питання державно-правового устрою України в Конституції П.Орлика.
44. Суспільно-політичні погляди Г.Сковороди.
45. Соціально-історичні умови розвитку політичної думки на східноукраїнських землях в першій половині ХІХ ст.
46. Кирило-Мефодіївське товариство про державний устрій.
47. Суспільно-політичні погляди М.Костомарова.
48. Суспільно-політичні погляди П.Куліша.
49. Суспільно-політичні погляди Т.Шевченка.
50. Суспільно-політичні погляди громадсько-культурного об'єднання «Руська трійця».
51. Суспільно-політичні погляди М.Драгоманова.
52. Суспільно-політичні погляди І.Франка та їх еволюція.
53. Суспільно-політичні погляди М.Грушевського.
54. Проблема класів і станів в «Листах до братів хліборобів» В.Липинського.
55. Суспільно-політичні погляди М.Міхновського. «Самостійна Україна»..
56. Ю.Бачинський «Україна irredenta».

57. Політичні погляди представників дисидентського руху в Україні (В.Чорновіл, В. Стус).
58. Українська політична думка в умовах формування самостійної держави.
59. Політика як суспільне явище.
60. Основні концепції політики, її структура та функції
61. Співвідношення політики із іншими сферами суспільного життя
62. Суб'єкти політики: суть, класифікація та форми взаємодії.
63. Політологія як наука та навчальна дисципліна: предмет, суб'єкт та об'єкт вивчення, функції
64. Виникнення та інституціоналізація політичної науки.
65. Галузі політичного знання. Методи політичної науки.
66. Політична ідеологія. основні ідейно-політичні течії
67. Поняття політичної системи суспільства, її особливості.
68. Структура та фактори стабільності політичної системи.
69. Типологія політичних систем.
70. Природа політичної влади, концептуальні підходи до визначення поняття.
71. Ресурси та функції політичної влади.
72. Влада державна і політична.
73. Легітимність політичної влади. Джерела легітимації.
74. Політичний процес: суть та типологія.
75. Політична діяльність та політичні технології.
76. Поняття держави. Теорії виникнення держави
77. Основні ознаки та функції держави.
78. Форми державного правління. Монархія, її різновиди
79. Форми державного правління. Республіка: різновиди, переваги та недоліки
80. Форми державно-територіального устрою. Унітарна держава: типи, переваги та недоліки
81. Форми державно-територіального устрою. Федеративна держава: моделі федералізму, переваги та недоліки.
82. Концепція правової держави: принципи та ознаки.
83. Концепція соціальної держави. Ідеологічні інтерпретації соціальної держави.
84. Поняття та принципи громадянського суспільства.
85. Політичний режим: сутність, особливості.
86. Поняття і критерії типологізації політичних режимів.
87. Історичні та сучасні форми диктатури.
88. Суть та основні ознаки тоталітаризму.
89. Суть, основні ознаки авторитаризму.
90. Різновиди авторитаризму. Військові режими. Авторитарно-бюрократичний режим
91. Різновиди авторитаризму. Конкурентна олігархія, популістський (мобілізаційний) режим та неототалітарний політичний режим.
92. Основні принципи та ознаки демократичного політичного режиму.
93. Елітаристська та плюралістична теорії демократії.
94. Теорія поліархії Р. Даля. Партиципаторна теорія демократії.
95. Моделі демократії А. Лейпхарта.
96. Парламент як інститут представницької влади: функції, типи.
97. Походження і сутність політичних партій.
98. Ознаки та функції політичних партій.
99. Типологія політичних партій.

100. Типологія партійних систем.
101. Теорії партійних коаліцій.
102. Поняття виборчих систем та принципи їх функціонування.
103. Мажоритарна система, її різновиди, переваги та недоліки.
104. Пропорційна система, її різновиди, переваги та недоліки.
105. Підходи до формування партійних списків.
106. Поняття і структура політичної культури.
107. Типологія політичної культури.
108. Політична соціалізація.
109. Політична свідомість: сутність та рівні. Масова політична свідомість.
110. Поняття політичної еліти, її структура. Типологія політичної еліти.
111. Циркуляція політичної еліти.
112. Лідерство як політичний феномен, його функції. Теорії політичного лідерства.
113. Типологія політичного лідерства. Стили політичного лідерства.
114. Сутність політичного аналізу та його різновиди. Алгоритми політичного аналізу.
115. Методики політичного аналізу. Контент-аналіз, івент-аналіз, когнітивне картування.
116. ЗМІ у системі політичної комунікації.
117. Місцеве самоврядування: поняття суть та наукові підходи.
118. Історичні та сучасні концепції місцевого самоврядування.
119. Становлення та теоретико-методологічні основи порівняльної політології.
120. Форми державного устрою країн Європи та США.
121. Система органів місцевого самоврядування країн Європи та США.
122. Інститут глави держави в країнах Європи та США.
123. Порівняльна характеристика парламентів країн Європи та США.
124. Порівняльна характеристика урядів країн Європи та США.
125. Політичні режими та їх різновиди.
126. Порівняльний аналіз двопартійних систем країн Європи та США.
127. Багатопартійні системи країн Європи в порівняльному вимірі.
128. Виборчі системи країн Європи та США.
129. Форми участі громадян в політичному житті європейських держав та США.
130. Виникнення перших державних форм.
131. Поліс. Афінівський поліс. Інститути доби елінізму та Римської імперії.
132. Політична ідеологія – сутність і походження.
133. Роль ідеології у політиці. Анархізм.
134. Консерватизм і неоконсерватизм.
135. Лібералізм і неолібералізм.
136. Соціалізм, соціал-демократія, комунізм.
137. Націоналізм. Фашизм і неофашизм.
138. Християнська демократія.
139. Популізм.
140. Екстремізм.
141. Політична наука та теорія міжнародних відносин: проблеми розмежування предметного поля.
142. Предмет теорії міжнародних відносин.
143. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук.
144. Структура теорії міжнародних відносин.

145. Поняття та особливості міжнародних відносин.
146. Суть, джерела, передумови глобалізації.
147. Особливості та ознаки міжнародних систем.
148. Типологія міжнародних систем.
149. Поняття та структура національного інтересу. Національний інтерес - спрямування зовнішньої політики.
150. Ознаки міжнародно-політичної суб'єктності держави.
151. Зовнішня політика: особливості, засоби та форми.
152. Засоби зовнішньої політики держав. Дипломатія і війна як основні засоби реалізації зовнішньої політики.
153. Внутрішня та зовнішня політика держави. Теорії співвідношення внутрішньої та зовнішньої політик.
154. Міжнародні організації: сутність, ознаки, типологія.
155. Неурядові міжнародні організації та особливості їх впливу на міжнародну політику.
156. Типологія міжнародних конфліктів.
157. Поняття та форми міжнародного співробітництва.
158. Інтеграційні процеси в міжнародних відносинах.

Рекомендована література

Базова

1. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна. К., 2000.
2. Бебик В.М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика: [Монографія]. К.: МАУП, 2000. 384 с.
3. Бегей І.І. Порадник із політології: Семінарські заняття: Навчальний посібник. Львів: ЛБІ НБУ, 2006. 351 с.
4. Брегета А.Ю. Основи політології: Навч. посібн. Вид. 2-ге, переробл. і доп. К.: КНЕУ, 2000.
5. Бурдяк В.І. Теоретичні і методологічні проблеми політологічних досліджень: Навч. посібник. Чернівці: Рута, 2005. Ч.І. 104 с.
6. Вегеш М., Остапець Ю. Світ політології: Навч.-метод. посібник. Ужгород: Говерла, 2006. 471 с.
7. Гелей С., Рутар С. Основи політології. Львів: Світ, 2001.
8. Гелей С., Рутар С. Політико-правові системи світу: Навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 668 с.
9. Гелей С., Рутар С. Політологія: Навч. посіб. 7-ме вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2008. 415.
10. Головатий М. Ф. Мистецтво політичної діяльності: Навчальний посібник. Київ: МАУП, 2002. 176 с.
11. Горлач М., Кремень В. Політологія: наука про політику: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 840 с.
12. Іщенко М., Деркач Ж. Політологія: питання теорії і методики: Навч.-метод. посібник. Черкаси, 2006. 318 с.
13. Історія української суспільно-політичної думки: Навч. посібн. / Укл. Морозов В.В. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
14. Кирилюк Ф.М., Батрименко О.В. Історія зарубіжних політичних вчень. Навчально-методичний посібник. К., ТОВ "XXI століття: Діалог культур", 2005. 256с.
15. Кирилюк Ф.М. Політологія Нової доби: Посібник. К.: Видавничий центр "Академія", 2003. 304 с.

16. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник / М. С. Горшеньова, К.О. Закоморна, В.О. Ріяка та інш. За заг. ред. В.О. Ріяки. 2-ге вид., доп. і переробл. К.: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
17. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 381 -417.
18. Кухта Б. З історії української політичної думки. К., 1994.
19. Кухта Б. Політична влада та її рішення. Львів: ЦИД, 2006. 237 с.
20. Лендвел М. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи : монографія. Ужгород : Мистецька лінія, 2011.
21. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 632 с.
22. Мальський М., Мацяк М. Теорія міжнародних відносин. Львів, 2002.
23. Мироненко О. М., Горбатенко В. П. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 456 с.
24. Муніципальне право України. Підручник. / за ред.. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К., 2006.
25. Обушний М.І. Політологія: Довідник. К.: Довіра, 2004. 599 с.
26. Осадчук І. Політичні інститути пострадянських країн: порівняльний аналіз: навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 306 с.
27. Основи демократії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А.Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів: Астролябія, 2009. 832с.
28. Основи демократії. Права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін: Навч. посібн. / О. Філонов, В. Субботін, В. Пашутін, І. Тодоров. К.: Знання, 2006. 215с.
29. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія. Львів: "Новий світ-2000", 2002. 344 с.
30. Політична аналітика в державному управлінні: навч.посіб. / С. О. Телешун, Ю. Г. Кальниш, І. В. Рейтерович, О. Р. Титаренко. К. : НАДУ, 2012. 228 с
31. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. Ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.] Львів : «Новий Світ-2000», 2016. Т. 1. – 516 с.
32. Політична наука. Словник: категорії, поняття і терміни; За ред Б.Кухти. Львів, 2003.
33. Політологічний енциклопедичний словник / упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. – Київ: Генеза, 2004. 736 с.
34. Політологія / За наук. ред. А. Колодій. К., 2000. 584 с.
35. Політологія: навчальний посібник / М.А. Бучин, О.О. Волинець, М.П. Гетьманчук та ін.; За заг. ред. М.П. Гетьманчука. Львів: НТШ, 2010. 232 с.
36. Політологія: навчальний посібник / М.П. Гетьманчук, В.К. Грищук, Я.Б. Турчин та ін.; За заг. ред. М.П. Гетьманчука. К.: Знання, 2011. 415 с.
37. Політологія. Кн. перша: Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і політика // А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. 2-е вид., перероб. та доп. К.: Ельга, Ніка – Центр, 2003. 664 с.
38. Політологія: Навч. посібник / О.О. Волинець, М.П. Гетьманчук, В.В. Гулай та ін. Серія "Дистанційне навчання". № 28. Львів: Вид-во Національного університету "Львівська політехніка", 2005. 360 с.
39. Політологія у схемах, таблицях, визначеннях : навч. посібник / М.П.Гетьманчук, П.М.Гетьманчук, У.В.Ільницька, Г.І.Луцишин, Р.Я.Пасічний, Я.Б. Турчин. Львів. Видавництво Львівської політехніки, 2020. 272 с.
40. Політологія. Курс лекцій / За редакцією І.С.Дзюбка. К.,1993.
41. Політологія. Навчально-методичний комплекс: Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 704 с.
42. Політологія: Підручник / І.С.Дзюбка, К.М.Левківський, В.П.Андрущенко та ін. Київ: Вища школа, 2000. 415 с.
43. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В.

- Бабкіної, В.П. Горбатенка. К. : Вид. центр "Академія", 2001. 528 с.
44. Політологія у схемах, таблицях та визначеннях: Навчальний посібник для курсантів та студентів вищих військових навчальних закладів / За ред. Гетьманчука М.П. Львів: Військовий інститут, 2003. 273 с.
 45. Прикладна політологія: навч. посіб. / За ред. В.П. Горбатенка. К.: ВЦ "Академія", 2008. 427 с.
 46. Примуш М.В. Історія та теорія політичних партій. Донецьк, 2000.
 47. Рудакевич О.М. Політологія. Лекції, семінари, самостійна робота: Навчальний посібник; Видання друге, перероблене і доповнене. Тернопіль: Видавництво Астон, 2007. 304с.
 48. Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. К.: Либідь, 2004. 480 с.
 49. Рябов С. Політологічна теорія держави: 2- е вид. Київ : Тандем, 1996. С. 8-11.
 50. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів, 2004.
 51. Романюк А., Шведа Ю. Партії та електоральна політика. Львів : ЦПД – Астролябія, 2005. 348 с.
 52. Скиба В., Горбатенко В., Туренко В. Вступ до політології. Екскурс в історію правничо-політичної думки / За заг. ред. В.Й. Скиби. К. : Основи, 1998. 698 с.
 53. Теорія парламентаризму: навчальний посібник / М.А. Бучин, У.В. Ільницька, Л.О. Кучма, Я.Б. Турчин. Львів: Видавництво НУ «ЛП», 2011. 392 с.
 54. Шаповал В. Державний лад країн світу. К., 1999.
 55. Шаповал В.М. Зарубіжний парламентаризм. К., 1993.
 56. Шаповал В.М. Конституційні системи зарубіжних країн. К., 1992.
 57. Шведа Ю. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. 462 с.
 58. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посібник. Львів: Тріада плюс, 2004. 528 с.
 59. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): підручник. К.: Либідь, 2002. 576 с.
 60. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2004. 464 с.
 61. Юрій М.Ф. Основи політології: Навч. посібник. К.: Кондор, 2005. 336 с.

Допоміжна

1. Антонюк О.В. Основи етнополітики: навч. посіб. К., 2005. 432 с.
2. Аренд Х. Джерела тоталітаризму. К., 2002
3. Беллами Р. Три моделі прав і громадянства. *Лібералізм: антологія*. К., 2002.
4. Білоус В.Г., Демський С.Е. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. Київ: Юрінком Інтер, 2002.
5. Бучин М.А. Ресурси виборчої кампанії та особливості їх використання в Україні: Монографія. Львів: ЛІСВ, 2009. 231 с.
6. Великий голод в Україні 1932-1933рр. Торонто, Канада, 1988.
7. Відлуння голодомору – геноциду 1932-1933рр. (Етнокультурні наслідки голодомору в Україні). Львів, 2005.
8. Воронов І.О. Феномен влади: горизонти людського і політичного виміру: Монографія. НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень. К.: Генеза, 2005. 287 с.
9. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. Дослідження категорії громадянське суспільство. Львів, 2000.
10. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: Теорія, методологія, практика. К., 2006.
11. Дахно І.І., Тимофеев С.М. Країни світу: Енциклопедичний довідник. К.: МАПА, 2005. 608с.
12. Демократія : Антологія / Упоряд. О. Проценко. К., 2005.

13. Енциклопедія політичної думки. / Пер. з англ. К.: Дух і Літера, 2000. 472 с.
14. Закон України "Про голодомор 1932-1933 років в Україні. ВВР. 2006. № 50.
15. Іванченко Р. П. Українська державність в 20-90-х рр. К., 2000. 255 с.
16. Канєвський О.С. Принцип розподілу влади в механізмі сучасної демократичної держави. Севастополь, 1999. 52 с.
17. Ключак В., Куцинда В. Голгофа українського народу. До 70-річчя голодомору в Україні 1932-1933 рр. Львів, 2003. 23с.
18. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Львів, 2002.
19. Колодій А. Нація як суб'єкт політики. Львів, 1997.
20. Курас І.Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. К., 2004. 736 с.
21. Лібералізм: Антологія / Упорядн. О.Проценко, В. Лісовий. К.: Смолоскип, 2002. 1126 с.
22. Націоналізм: Антологія / Упорядн. О.Проценко, В. Лісовий. К.: Смолоскип, 2000. 872 с.
23. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: Навч. посібник / Ф.М.Рудич, Р.В. Балабан. Ю.С. Ганжуров та ін. К.: Либідь, 2008. 440с.
24. Політичні партії в незалежній Україні: роль та місце у політичній трансформації суспільства: науковий збірник / Укладач В.В.Нікітін. Х.: ХарРі УАДУ, 2001. 140 с.
25. Ребет Л. Теорія нації. Львів, 1996.
26. Сучасний виборчий PR: Навчальний посібник / В.В. Лісничий, В.О. Грищенко, В.М. Іванов та ін. К., 2004.
27. Цибенко А. Політична партія в парламенті України: принципи організаційного функціонування. К., 1997. 44 с.
28. Шарп Дж. Від диктатури до демократії: концептуальні засади здобуття свободи. Ін-т ім. Альберта Ейнштейна. Львів: Споллом, 2004. 83 с.

Інформаційні ресурси та електронні джерела

1. Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
2. Жданов І. Яка виборча система необхідна Україні? *Дзеркало тижня*. № 44 (673). URL: <http://www.dt.ua/1000/1550/61173>.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043.
5. Панкевич Р. Проблеми типології виборчих систем. *Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки*. 2002. Вип. 4. URL: <http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/Visnyk4/Politologija/Pankevych.htm>.
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua
7. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника. – Режим доступу : // <http://www.library.lviv.ua/>
8. Національна історична бібліотека України. – Доступ : <http://www.dibu.kiev.ua/>
9. Національна парламентська бібліотека України. – Доступ : <http://www.nplu.org/>
10. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка. – Режим доступу : <http://korolenko.kharkov.com/>
11. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу : <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>
12. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка. Режим доступу : <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>
13. Книжкова палата України імені Івана Федорова. Режим доступу до інформації : <http://www.ukrbook.net/>